

3. Кобилянська, Л. 2005. 50/50: сучасне гендерне мислення: словник. Київ.: Видавець К.І.С.

4. План дій ЄС з гендерних питань на 2016 – 2020 роки. URL: <https://europa.eu/capacity4dev/public-gender/minisite-gender-action-plan-2016-2020>

Лазарєв Віктор Вікторович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та
історії держави і права факультету № 1
Харківського національного
університету внутрішніх справ

ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Гендерна рівність є фундаментальним правом та необхідною умовою досягнення цілей зростання, соціальної єдності та демократії. Тим не менше, певна нерівність продовжує існувати і може поглиблюватися, якщо у суспільстві продовжуватимуть поширюватися гендерні стереотипи [1, с. 5]. Тому, досліджуючи це питання, в першу чергу, слід звернути увагу на ту обставину, що в англійській мові даються чіткі визначення концепцій «стать»¹ та «гендер»², але в українській та багатьох інших мовах між цими двома термінами немає такої чіткої різниці. Ці мовні особливості часто заважають краще зрозуміти різницю між біологічним поняттям «стать» та соціально структурованим поняттям «гендер», що призводить до хибного сприйняття гендерної нерівності.

Аналізуючи підходи до розуміння гендерної політики держави, варто констатувати, що в Україні термін «гендер» використовують, проте в законодавстві наразі він відсутній [4, с. 6]. Однак, важливо наголосити, що гендер — це змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої і жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що, насамперед, визначається соціальними, політичними, економічними і культурними контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їхньої статі.

Поняття гендеру потрібно розглядати як суспільний процес, що характеризується соціокультурністю в суспільстві, суть якого розкриває соціально-рольовий статус особистості, визначає соціальні правомочності й

¹ Стать пов'язують з будовою статевих органів, репродуктивною системою, хромосомним набором, тобто стать є анатомо-біологічною відмінністю, за якою людей визначають як чоловіка або жінку [2].

² Гендер означає соціально закріплені ролі, поведінку, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок та чоловіків [3].

можливості в освіті, професійній діяльності, доступі до влади [5, с. 115]. Виходячи з цих засад, на конституційному рівні в Україні здійснюється їх гарантування. Так стаття 24 Конституції України проголошує: «Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям» [6].

Виходячи з загальних засад гарантування гендерної рівності на конституційному рівні, цілком закономірним буде дослідити практику Конституційного Суду України у означеному напрямку.

Комплексний аналіз актів Конституційного Суду України дозволив зробити висновок, що Суд окремо не досліджував питання гендерної рівності, однак, цього питання він торкався. Так, у рішенні від 12 квітня 2012 року № 9-рп/2012 у справі щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України було зазначено: «рівність усіх людей в їх правах і свободах означає необхідність забезпечення їм рівних правових можливостей як матеріального, так і процесуального характеру для реалізації однакових за змістом та обсягом прав і свобод. У правовій державі звернення до суду є універсальним механізмом захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб» [7].

Також, у рішенні від 22 травня 2018 року № 5-р/2018, аналізуючи юридичну природу пільг, скасованих і обмежених положеннями підпунктів 1, 2 пункту 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76—VIII, наголошує, що відповідно до частини третьої статті 24 Конституції України рівність прав жінки і чоловіка забезпечується, зокрема, спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг та юридичним захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям [8]. Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що Суд створив основу для розуміння гендерної рівності як фундаментальної цінності на рівні зі свободою, гідністю, справедливістю.

Ключова роль юридичних позицій Суду полягає в тому, що вони допомагають усвідомити необхідність поваги гідності людини, а відтак і гендерної приналежності, як основного конструктивного соціального елемента, заснованого на генерованих суспільством відмінностях між статями.

Принцип рівності у праві відображає відсутність якої-небудь нерівності чи обмежень прав людини, реалізується через існування справедливого

суспільного устрою з максимальним дотриманням прав особи. В цьому аспекті віра в цінність людської гідності породжує усвідомлення гендерної рівності, яка є складовою загального принципу рівності та визначається своєрідністю соціальної поведінки людини [5, с. 118]. Зважаючи на те, що категорія гендерної рівності містить множину імплікацій, зокрема: рівність прав, рівність можливостей, забезпечення рівних умов для реалізації прав та можливостей, «гендерна симетрія» [9, с. 469]. Кожна з них має свою мету, потребує належної імплементації в законодавство. Україна поступово впроваджує нормативні положення щодо гендерної рівності, адже прагне стати повноправною частиною європейської спільноти, наблизившись до останньої за основними соціально-економічними показниками та стандартами життя [5, с. 117].

Маємо зазначити, що Конституційний Суд України, виходячи з наукової, юридичної доктрини конституційного права, положень Конституції України та міжнародних зобов'язань, впроваджує конституційні цінності в різні сфери суспільних відносин, сприяє утвердженню гендерної рівності як складника загального принципу рівності. Зокрема, це відбувається і через рішення Суду, у яких простежуються гарантії гендерної складової життя суспільства.

На Конституційний Суд України покладено важливе завдання: стежити за тим, щоб закони за своїм змістом були проникнуті ідеями соціальної справедливості, свободи та рівності і держава повинна забезпечити механізми реалізації рівних можливостей. Водночас, Суд при розгляді звернень має звертати увагу на ту обставину, що акцент у питанні гендерної рівності має ставитися не на тому, що жінці треба надати права чоловіка або навпаки, а на можливості вільно обирати чоловіком та жінкою свою соціальну роль у суспільстві.

Література

1. Янкаускайте М., Кургановська Н. Гендерна рівність в освіті : посібник для тренерів. Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. 80 с.
2. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/statj> (дата звернення: 21.10.2022).
3. Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) : Конвенція, Міжнародний документ від 11.05.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 21.10.2022).
4. Камінська Н. В., Чернявський С. С., Перунова О. С. Засади розуміння гендеру та гендерної рівності : лекція. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 20 с.
5. Юровська Г., Жданкіна Л. Людська гідність і гендерна рівність: конституційні метаморфози. *Вісник Конституційного Суду країни*. 2021. № 1. С. 106-119.
6. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.10.2022).

7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Трояна Антона Павловича щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України (справа про рівність сторін судового процесу) від від 12.04.2012 № 9-рп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-12#Text> (дата звернення: 21.10.2022).

8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76–VIII від 22 травня 2018 року № 5-р/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-18#Text> (дата звернення: 21.10.2022).

9. Крочук М. І. Гендерна рівність як складова загального принципу рівності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 464–471.

Rastorhuieva Nataliia Olegivna

Master's student Faculty № 1 (investigation),

Senior police lieutenant

Kharkiv National University of Internal

Affairs (KhNUIA)

APPROACHES TO UNDERSTANDING TERRORISM IN THE USA

The effectiveness of countering terrorism largely depends on how well the essence of this phenomenon is understood. This issue is key in the study of any problem of terrorism from the point of view of both jurisprudence and other sciences. Its solution determines the direction of scientific research, its subject, goals and objectives, the choice of methodology, etc. Thus, clarification of the essence of terrorism determines the reliability of the research results [1, p. 294]. That is why the study of foreign developments in this area becomes a priority area of scientific research.

Special attention should be paid to the scientific, doctrinal and formal legal approaches to the definition of "terrorism" in the United States, since the legislation of this country contains numerous different definitions of the concept under study, and the most heated discussions on this issue are taking place in the scientific community [2]. Nicholas J. Perry notes that the lack of a unified approach to the interpretation of the term "terrorism" is the multifaceted condemnatory nature of this phenomenon. As Cooper noted, the term "terrorism" is condemnatory because it not only covers a certain event caused by human behaviour, but also seeks to establish the moral nature of this behaviour. The very use of the word not only describes the event, but also assigns a moral judgment to the act and a moral attitude to the act,